

JOSEPH E. STIGLITZ

Üç Trilyon Dolarlık Savaş

Irak'ta çok sayıda insan, çok fazla biçimlerde acı çekmekteyken, ekonomik maliyetleri konuşmak vurdumduymazlık gibi görünebilir. Ve uluslararası hukuku ihlal edip bu savaşa giren Amerika için, ortaya çıkan ekonomik maliyetlere odaklanmak, özellikle bencillik gibi görünebilir. Fakat ekonomik maliyetler gerçekten çok büyüktür ve bütçe masraflarının da ötesine geçecektir

Irak'ın, Amerika Birleşik Devletleri önderliğinde işgal edilmesinin beşinci yıldönümü olan 20 Mart tarihi itibarıyla, şimdiye kadar olanların bir hesabını çıkartma zamanıdır. "Üç Trilyon Dolarlık Savaş" adlı yeni kitabımızda, Harvard'dan Linda Bilmes ve ben, savaşın ABD'ye olan maliyetinin (savaştan önce Bush yönetiminin tahminlerinden çok daha fazla olarak) ihtiyatlı bir şekilde üç trilyon dolar ve dünyanın geri kalanına olan maliyetinin de ikinci bir üç trilyon dolar olduğunu tahmin etmekteyiz. Bush ve ekibi, dünyayı sadece savaşın olası maliyetleri konusunda yanıltılmakla kalmayıp, aynı zamanda savaş devam ettikçe de ortaya çıkan maliyetleri örtbas etmeye çalışmışlardır.

Bu durum aslında şaşırtıcı değildir. Ne de olsa

Bush yönetimi, Saddam Hüseyin'in kitle imha silahlarından, El Kaide ile olan sözde bağlantısına kadar diğer her konuda yalan söylemiştir. Aslında, ABD önderliğindeki işgalden hemen sonra Irak, teröristler için bir çoğalma alanı haline gelmiştir.

NAKDE DAYALI HESAP SİSTEMLİ SAVAŞ

Bush yönetimi, savaşın maliyetinin 50 milyar dolar olacağını söylemişti. Şimdi ise ABD o kadar parayı her üç ayda bir harcamaktadır. Bu miktarı açıklamak gerekirse; bu savaşın maliyetinin altında biri ile ABD sosyal güvenlik sistemini, menfaat kesintileri olmadan ya da başış toplamadan yarım yüzyıldan fazla bir süre için sağlama alınabilirdi.

Dahası, Bush yönetimi var olan bütçe açığına rağmen, savaşa girdiğinde zenginlerden alınan

Joseph Stiglitz, ekonomi dalında 2001 yılı Nobel ödülü sahibi, Kolombiya Üniversitesi'nde Ekonomi Profesörüdür ve Linda Bilmes ile birlikte "Üç Trilyon Dolarlık Savaş: Irak Savaşının Gerçek Maliyetleri" "Küreselleşmeyi Faaliyete Geçirmek" adlı kitabın yazarıdır.

vergide indirim de yapmıştır. Sonuç olarak, savaşın maliyetini karşılamak için (çoğunluğu yurt dışından finanse edilen) açığa dayalı harcama yapmak zorunda kalmıştır. Bu savaş, Amerikan tarihinde, alınan yüksek vergilerle vatandaşlardan biraz fedakârlık beklemeyen, fakat bunun yerine bütün maliyetin gelecek nesillere aktarıldığı ilk savaştır. Bir şeyler değişene kadar, Bush başkan olmadan önce 5,7 trilyon dolar olan ABD milli borcu (Bush yönetiminde savaştan önceki 800 milyar dolar artışa ek olarak) savaştan dolayı iki trilyon dolar daha artacaktır.

Bu, yetersizlik miydi yoksa hilekârlık mı? Hemen hemen kesinlikle her ikisi de. Nakde dayalı hesap sistemi, Bush yönetiminin, savaştan dönen gazilerin iş göremezlik tazminatları ve sağlık harcamaları da dâhil olmak üzere, geleceğe ait maliyetleri değil, bugünün maliyetlerine odaklandığı anlamına gelmektedir. Yönetim, yollara döşenmiş mayınlar yüzünden ölen çok sayıda askerin hayatını kurtarabilecek olan özel zırhlı araçlar için siparişi, savaş başladıktan bir kaç yıl sonra vermiştir. Zorunlu askerliği yeniden uygulamayı istemediği ve benimsenmemiş bir savaş için yeni asker almakta zorlandığı için, oradaki birlikler, iki, üç ya da dört defa çok sıkıntılı ve zor şekillerde yayılmaya zorlanmışlardır.

SAVAŞIN GALİPLERİ VE BİLÂNÇOŞU

Yönetim, savaş maliyetlerini Amerikan Halkı'ndan gizlemeye çalışmıştır. Savaştan dönmüş olan askerler, toplam yaralı sayısını belirlemek için Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası'nı (Freedom of Information Act) kullanmışlardır. Böylece ortaya yaralı sayısı toplam ölüm sayısının on beş katı olduğu çıkmıştır. Hali hazırda geriye dönmüş olan 52 bin askere Travma Sonrası Stres Sendromu (Post Traumatic Stress Syndrome) teşhisi konulmuştur. Amerika, şu anda konuşlandırılmış olan 1,65 milyon askerin tahminen yüzde 40'ına iş göremezlik tazminatı ödemek zorunda kalacaktır.

Ve şüphesiz ki, savaş devam ettikçe, günümüz rakamları ile 600 milyar dolarlık sağlık harcamaları ve iş göremezlik tazminat maliyetleri ile rakamlar yükselmeye devam edecektir.

İdeoloji ve vurgunculuk da, savaş maliyetlerinin yükselmesinde belirli bir rol oynamaktadır.

Amerika, hiç de ucuza çalışmayan özel yüklenici şirketlere bel bağlamıştır. Bir tane Blackwater Güvenlik görevlisinin, hükümet tarafından ödenecek olan iş göremezlik ve hayat sigortası dahil olmak üzere günlük maliyeti bin doları aşabilmektedir. Irak'ta işsizlik oranları yüzde 60'a fırladığında, Iraklıları işe almak mantıklı olabilirdi. Fakat yüklenici şirketler Nepal'den, Filipinler'den ve diğer ülkelerden ucuz iş gücü ithal etmeyi seçmişlerdir.

Bu savaşın sadece iki galibi olmuştur; petrol şirketleri ve savunma sanayi yüklenici şirketleri. Başkan Yardımcısı Dick Cheney'in eski şirketi Halliburton'un borsa değeri yukarıya fırlamıştır. Fakat artan bir şekilde yüklenici şirketlere bağlı olmasına rağmen, hükümet gözetimini azaltmıştır.

BEDAVA SAVAŞ YOKTUR

Kötü bir şekilde idare edilen bu savaşın en büyük maliyeti Irak tarafından ödenmiştir. Iraklı doktorların yarısı ya öldürülmüş ya da ülkeyi terk etmiştir, işsizlik oranı yüzde 25'tir ve savaşın başlamasından bu yana geçen beş yılda Bağdat'a hala günde sekiz saatten az elektrik verilmektedir. Irak'ın 28 milyonluk toplam nüfusundan dört milyonu başka bir şehre göç etmiş ve iki milyonu da ülkeden kaçmıştır.

Binlerce şiddet sonucu ölüm haberi sayesinde Batıların çoğu neler olup bittiği hakkında artık kayıtsızlaşmışlardır. Yirmi beş kişiyi öldüren bir bomba haberi artık bir haber değeri bile taşımamaktadır. Fakat işgalden önceki ve sonraki ölüm oranlarının istatistik çalışmaları bazı vahşi gerçekleri anlatmaktadır. Verilere göre savaşın ilk kırk ayında yaklaşık 150 bin adedi şiddet sonucu ölüm olmak üzere 450 bin civarında olan ölümlerin sayısı 600 bine yükselmiştir.

Irak'ta çok sayıda insan çok fazla biçimlerde acı çekmekteyken, ekonomik maliyetleri konuşmak vurdumduymazlık gibi görünebilir. Ve uluslararası hukuku ihlal edip bu savaşa girişen Amerika için, ortaya çıkan ekonomik maliyetlere odaklanmak, özellikle bencillik gibi görünebilir. Fakat ekonomik maliyetler gerçekten çok büyüktür ve bütçe masraflarının da ötesine geçecektir. Gelecek ay savaşın, Amerika'nın mevcut ekonomik sıkıntısına nasıl katkıda bulunacağını açıklayacağım.

Amerikalılar, "bedava yemek gibisi yoktur" derler. Bedava savaş diye bir şey de yoktur. ABD ve dünya bedeli gelecek on yıllar içinde ödeyeceklerdir.

Binlerce şiddet sonucu ölüm haberi sayesinde Batıların çoğu neler olup bittiği hakkında artık kayıtsızlaşmışlardır. Yirmi beş kişiyi öldüren bir bomba haberi artık bir haber değeri bile taşımamaktadır... Amerikalılar, "bedava yemek gibisi yoktur" derler. Bedava savaş diye bir şey de yoktur. ABD ve dünya bedeli gelecek on yıllar içinde ödeyeceklerdir.